

Makoldi Sándor munkássága, életműve

Ajánlás a Debreceni Értéktárba

Először is villámcsapásként hatott, majd futótűzként terjedt a hír barátok, kortársak, tanítványok, ismerősök körében: meghalt Makoldi Sándor.

Én még ma sem tudom felfogni, hogy az a mindig mosolygó, mindenkivel beszélgetni, barátkozni tudó ember nincs többé.

Ki si volt Makoldi Sándor? ***Elsősorban tanító.*** Ízig-vérig néptanító. József Attila nyomán szabadon vallotta: „Én egész népemet fogom, nem középiskolás fokon taní-tani.”

Mindegy, hogy ezt a tanítóképző rajz tagozatán tanárként, majd docensként vagy az utca embere, tanítványok, baráti közösségek, táborok közegében tette. Elhivatott pedagógus volt. Élete végéig önműveléssel szerzett nagy tudását bőkezűen szórta szét közöttünk.

Harangozó Imre írja róla: „Ő látott, és látni tanított, s az igazságot, a gyengéket mindenkor oltalmazta, és a megátalkodottak ellen való férfiaságot pedig fáradhatatlanul hirdette. Ilyen világító fáklya volt Makoldi Sándor.”

Úgy, mint az öreg kút, mely csendesen adja a vizet, szerény alázattal mondta: „Hiszen a forrás nem én vagyok. Krisztustól kapom, én csak továbbadom.”

Egyszemélyes intézményként hirdette tanítványainak: „A magyar műveltséget tovább kell örökíteni. Emellé gazdagítani, és mindezért vállalni a felelősséget. A munkát elsősorban önmagatoktól követeljétek meg, s ne feledjétek, hogy példák vagytok!” Így lett meghatározó, követendő példakép több nemzedéken át a tanítóképzőben végzett növendékeinek.

Harangozó Imre néprajztudós, egykori növendéke így emlékezik ezekre az időkre: „Mi, Makoldi Sándor tanítóképzős tanítványai magyarságunkat, önbecsülésünket, hitünket kaptuk vissza a népművészet, rajz- vagy művészettörténeti órákon. Szerencsések vagyunk, hisz akkora útravalót kaptunk, amelyből további nemzedékek sora élhet szellemi, lelki javakban bővelkedve.”

Földi Péter barátjával az akadémikus oktatással szemben a magyar vizuális művészetet és képzést nemcsak kidolgozták, de meg is valósították. A magvakat elvetették, és csak később derül ki, hogy termékeny talajra hulltak-e ezek a magvak. És utódaik, tanítványaik, barátaik, kortársaik méltó követői leszünk-e.

Azt hiszem, 2000-ben Norvégiából hazatérve elmondtam neki, hogy a nádudvari kézműves iskola után egy felsőfokú képzést is meg kéne valósítani. Úgy gondoltam, hogy a tanítóképző főiskola fakultációjában kellene ezt megvalósítani. Itt népzene, -táncot, éneket és kézműves mesterségeket tanítanánk. Nagyon tetszett neki az ötlet, és feleségével, Gizóval azonnal nekiláttak, hogy ők segítenek abban, mit is kellene itt tanítani. A tanterv vázlatáig jutottunk el. De nem kaptuk meg a főiskola támogatását. Az EU-ban sehol, az EU-n kívül csak Norvégiában valósították meg ezt a felsőfokú képzést. A professzor szerint a Nádudvari Kézműves Iskola példájára. Azért hívott ki Norvégiába, hogy ezt megmutassa. De ez itthon, hazánkban nem sikerült, mert nem volt rá fogadókészség.

Másodsorban alkotó ember, festőművész. Gimnazista korában látja az első Csontváry-kiállítás, aki – mint mondja – „visszavezetett a dolgok lényegéhez”.

Egri főiskolai éveiben (1973) megismeri „öntörvényű festői világot építő” barátját: Földi Pétert. Mindkettőjük példaképe Csontváry, akinek gondolatait mind a ketten hittal vallották: „A legnagyobb tekintély ezen a világon a világfejlesztő akarat, erő, a természetben élő energia, amely kinyilatkoztatás útján fejleszti a világot, és halhatatlanná teszi a valóságot. Ehhez a tekintélyhez legközelebb áll a lángész, vagyis a zseni, aki a feladatot meg is tudja oldani.”

Az 1975-ös évben (majd az elkövetkező négy-öt évben) a Pataki István által szervezett hajdúnánási táborban találkozik a népművészettel. 1979-ben feleségével beiratkoznak a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem néprajz szakára. A hajdúnánási tapasztalatok alapján fordul a pásztorművészet, illetve a Hortobágy néprajza felé.

1972-ben írja: „A művésszé válás lehetősége pontosan a gyökerek, a szellemi ősök felismerésében, tudatos vállalásában rejlik. Ebben van múltunk szellemi értékeinek megértése.” Nagyon sokat tanulmányozza Munkácsy Mihály festményeit, majd elkezd csodálni a gyermekrajzokat. A gyermek genetikailag kódolva van saját kultúrájáról. Érinthetlenségében tiszta és őszinte gondolatai vannak a világról, amibe beleszületett.

Molnár V. Jóska bácsival elkezdik tanulmányozni és értelmezni a gyermekrajzokat. Így lesz Sanyi művészetének következő pillére a gyermekrajz. Erről így ír: „Az ő rajzaik nagyon sokat segítettek abban, hogy felnőtt módon visszataláljak a saját gyermeki rajzaimhoz, pedig nem is emlékszem, hogy lettek volna.” Éppen e képessége miatt minden alkotó gyermek, ha szervességbe nő bele, felnőttként képzőművészetet hoz létre.

Ekkor fordul a népművészet jelei, jelrendszerei és a csillagos ég, a mindenség tanulmányozása felé. A fény - amely a naptól jön -, hogy járja át és vezeti földi életünket a születés pillanatától a halálig. Ekkor egyre nagyobb képek születnek. Legutolsó nagyléptékű munkája, melyet a Nemzeti Művelődési Intézet homlokzatára tervezett, 70 méteres grafitto Krisztus és a magyar üdvtörténet párhuzamáról és találkozásáról.

Valamint talán szólni kellene a *művészetelméleti munkásságáról*. Négy témakörben alkotott maradandót. Az első a *szuszék* festett és vésett motívumainak elemzése. Itt Lükő Gábor bácsit tekintette irányadó mesterének. Fantasztikus szuszék-gyűjteményét **Tokajban** állította ki.

Nekem nagyon jólesett, hogy az általam alapított Nádudvari Kézműves Iskolában is hozzá akarta tenni a maga hagyatékát. Nem csak kiállítással, hanem előadásokkal is.

Szelestey László, a barát és munkatárs fantasztikus gyűjteménnyel teljes körűen feldolgozta, rendszerezte a dunántúli pásztorfaragásokat. Az *alföldi pásztor munkákat* Makoldi Sándor rendszerezte. Különösen a szaru-, csontmunkákat.

A harmadik témakörben feleségével, Gizóval elvégzett munkája a *székelykapuk motívumkincsének* értő elemzését tartalmazó vaskos kötetét nem sikerül túljuttatni a kézirat-állapotán.

A szellemi néprajz területén a mese elemzési munkái állnak. Pap Gáborral megírja a *Dunaisten Keresztfia* című könyvet.

Ezek után még hátra volt életének csúcsa, a hortobágyi Fénykáporna. Középiskolás kora óta dédelgetett a lelkében egy épületet, amit körbejár a fény. Az alföldi pásztorülkők tanulmányozása alkalmával talál rá. Ezt a tárgyat a fény felé tartva látja régi elképzeléseinek beigazolását.

Ehhez mostmár csak egy mecénás kellett, akit Rózsa Péter balmazújvárosi biogazda személyében talált meg. Sanyi az épület tervezésében is tevékenyen részt vett. Majd elkövetkezett a nagy munka, amire egész addigi életében készült. Lélekkel festett rajzaival egy olyan épületet hagyott maga után, ami nemcsak egy épület, hanem mérföldköve, összegzése mindannak, amit a szerves magyar hagyományról tudunk. Sűrítőménye a magyar hagyományról több évtizede felhalmozódott tudásának. Alig, hogy elkészül, Rózsa Péter a Makovecz Imre tervezte épülő csárda mennyezet-festésével és a tizenkét oszlop díszítményének megtervezésével bízta meg. Majd a csárda mögött felépülő öt tájegység épületének külső megjelenési formájában is segít.

Ezeket a műveket megismerve halkan kérdezem: hol van a mi építészetünk ettől a teljességtől?

Mikor a múltba tűnő alakját megidézem, mit tanultam tőle, hogy továbbadjam az utánunk jövőknek, csupa olyan szavak jutnak eszembe, amelyeket ma már nem divatos használni: becsület, őszinte, igaz szó, alázat, kitartás és emberségünk megőrzése.

Életét, munkásságát Kosztolányi szavaival tudnám összegezni. Azt a nyelvet és kultúrát, amit elődeinktől kis időre megörököltünk, új fényvel fényezve maradéktalanul át kell adni utódainknak. Ez a küldetésünk. A fejet felemelni, de a szívet föl, drága barátaim!

Ezt az ajánlást, mint vele egyidős, kortárs barát, harcostárs írtam, és kérem a bizottságot, hogy Makoldi Sándor barátomat, akit ilyen gazdag élet után nem halmoztak el sem országos, sem rangos megyei elismerésekkel, a Debreceni Értéktárba felvenni szíveskedjenek.

Hajdúszoboszló, 2018. június 27.

Tisztelettel:

Galánfi András

Kossuth-díjas fafaragó, a Népművészet
Mestere,

előadóművész,

a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja